

TÖÖÕIGUSE

ÕPPEMATERJAL

III kooliastmele

*TLÜ ELU projekti “Noorte teejuht tööõiguses!” raames
valminud õppematerjal*

2024

SISUKORD

1. ALAEALINE JA TÖÖTAMINE.....	2
1.1. REGISTRISSE KANDMINE.....	4
1.2. NÕUSOLEK TÖÖLEPINGU SÕLMIMISEKS.....	4
1.3. TÖÖLEPINGU SÕLMIMINE.....	5
1.4. TÖÖLEPINGU LÕPPEMINE JA LÕPETAMINE.....	7
1.5. TÖÖTASU.....	7
2. TÖÖ- JA PUHKEAEG.....	9
2.1. TÖÖAEG.....	9
2.2. PUHKEAEG.....	10
3. MILLINE ON SOBIV TÖÖ?.....	11
4. TÖÖKESKKOND JA OHUTUS.....	12
4.1. OHUTEGURID TÖÖKESKKONNAS.....	13
5. ROHKEM INFOT JA MATERJALE.....	16

1. ALAEALINE JA TÖÖTAMINE

NB! Koolikohustuslik ollakse kuni põhihariduse omandamiseni või 17-aastaseks saamiseni.

Tööandja ei tohi töölepingut sõlmida alaealisega ega lubada teda tööle, mis (TLS § 7 lg 2):

1. ületab alaealise kehalisi või vaimseid võimeid;
2. ohustab alaealise kõlblust;
3. sisaldab ohte, mida alaealine ei suuda õigel ajal märgata ega ära hoida kogemuse või väljaõppe puudumise tõttu;
4. takistab alaealise sotsiaalset arengut või hariduse omandamist;
5. ohustab alaealise tervist töö iseloomu või töökeskkonna ohutegurite tõttu.

Tööandja võib 13–14-aastase alaealisega või 15–16-aastase koolikohustusliku alaealisega sõlmida töölepingu ja lubada teda tööle, kus töökohustused on lihtsad ega nõua suurt kehalist või vaimset pingutust (kerge töö). (TLS § 7 lg 4)

Alaealiste piirangud töötamisel tulenevalt TLS §-dest 7 ja 8:

13–14-aastane	<ul style="list-style-type: none"> • lubatud teha tööd, mille puhul töökohustused on lihtsad ega nõua suurt kehalist või vaimset pingutust; • 13-aastase alaealisega võib töölepingu sõlmida järgmiste tööde tegemiseks: <ol style="list-style-type: none"> 1) põllumajandustööd (marjade ja puuviljade korjamine; aia või põllukultuuride istutamine, rohimine, kastmine või muldamine, saagi koristamine, köögivilja puhastamine või müügiks ettevalmistamine), 2) kaubandus- või teenindusettevõttes tehtavad abitööd (kaupade lahtipakkimine ja riulitele asetamine; suveniiride valmistamine; töötamine asjaajajana kontoris), 3) toitlustus- või majutusettevõttes tehtavad abitööd (laudade katmine), 4) muud tööd, mis vastavad TLS § 7 lõigetes 2 ja 4 sätestatud nõuetele; • töölepingu sõlmimiseks on vajalik seadusliku esindaja nõusolek; • töölepingu sõlmimiseks on vajalik alaealise registreerimine töötamise registris, mille järel tööinspektor kontrollib, et töö ei ole alaealisele
---------------	---

	<p>keelatud;</p> <ul style="list-style-type: none"> • tööinspektori nõusolekut eeldatakse, kui registrikandest on möödunud 10 päeva
15–16-aastane koolikohustuslik	<ul style="list-style-type: none"> • lubatud teha tööd, mille puhul töökohustused on lihtsad ega nõua suurt kehalist või vaimset pingutust (lillepeenarde rohimine ja territooriumi korrashoid; lasteaia rühmaruumide koristamine, toidu serveerimine, toidupoe kulinaaria- ja infoleti teenindaja jne); • töölepingu sõlmimiseks on vajalik seadusliku esindaja nõusolek; • töölepingu sõlmimiseks on vajalik alaealise registreerimine töötamise registris
15–16-aastane mitte-koolikohustuslik	<ul style="list-style-type: none"> • üldised TLS § 7 lõikest 2 tulenevad piirangud; • võivad teha kõiki töid, mis ei sea ohtu noore tervist • töölepingu sõlmimiseks vaja seadusliku esindaja nõusolek
17-aastane	<ul style="list-style-type: none"> • üldised TLS § 7 lõikest 2 tulenevad piirangud; • võivad teha kõiki töid, mis ei sea ohtu noore tervist • töölepingu sõlmimiseks vajalik seadusliku esindaja nõusolek

Noortele on seaduses ette nähtud palju eeliseid, kuid kas teadmatuses või kartusest töö kaotada, ei osata neid tihti kasutada. Näiteks tohib koolikohustuslane koolivaheajal nõuda põhipuhkust (TLS § 69 lg 7). Leidub olukordi, kus enne suve tööle tulnud noorele öeldakse, et talle ei anta põhipuhkust nii kiiresti peale tööle tulekut. Esmalt ei tohi alaealise seaduslik esindaja anda nõusolekut koolikohustusliku alaealise töötamiseks koolivaheajal rohkem kui pooleks ajaks selle kestusest (TLS § 8 lg 2). Seega noori tuleks julgustada kaitsta enda õigusi ja õpetada, mida nad tohivad nõuda. Mida teadlikumad õpilased on, seda vähem ka tööandjad kasutavad nende teadmatust ära.

Tihtilugu võib tekkida töökohas probleeme (nt õiguste rikkumine) töötaja ja tööandja vahel, mida ei suudeta omakeskis lahendada. Kui kokkuleppe teel ei ole võimalik vaidlust lahendada, saab pöörduda töövaidluskomisjoni poole või kohtusse (üheaegselt mõlemasse avalduse esitamine on keelatud).

Töövaidluskomisjon on sõltumatu kohtuväline organ, mis ei kaitse ei töötaja ega tööandja huve, vaid lahendab töövaidlusi erapooletult tuginedes seadustele.

[Töövaidluskomisjoni pöördumine](#)

NB! Töövaidluskomisjon ei lahenda tööõnnetusest või kutsehaigusest tingitud tervisekahjustuse, kehavigastuse või surma põhjustamisega tekitatud kahju hüvitamise vaidlusi. Nende vaidlustega tuleb pöörduda maakohtusse. Lisaks ei saa Töövaidluskomisjonis lahendada muude lepingute alusel tekkinud vaidlusi (nt töövõtuleping või käsundusleping). Töövõtulepingu ja käsunduslepingu alusel tekkinud vaidlusega saab pöörduda ainult juhul, kui sisult on tegemist töölepinguga.

1.1. REGISTRISSE KANDMINE

Alaealise tööle asumise peab tööandja kandma töötamise registrisse (haldab Maksu-ja Tolliamet). Sinna lisatud andmed edastatakse Tööinspeksioonile, kes kontrollib 10 päeva jooksul, et kõik nõuded oleksid alaealise töötamise osas täidetud ning seadusega kooskõlas. Kui pärast 10 tööpäeva möödumist ei ole inspektor ise ühendust võtnud, võib eeldada, et lapse võib tööle lubada, sest keeldumiseks põhjust ei olnud.

1.2. NÕUSOLEK TÖÖLEPINGU SÕLMIMISEKS

Töölepingu sõlmimiseks on vajalik alaealise tahteavaldus ning vanema suuline või kirjalik nõusolek (mida võib anda ka tagantjärele), kuid erinevalt 7-12 aastase lapse töölevõtmisest, pole vaja alates 13-eluaastase noore tööle võtmisel taotleda Tööinspeksioonilt luba noort tööle võtta. Piisab kui teha kanne registrisse ka tööle asumise päeval. Kandesse lisatakse järgmised andmed: alaealise seadusliku esindaja nõusolek, alaealise töötingimused, sealhulgas töö tegemise koht ja tökohustused ning koolikohustuslikkus.

Tööandjal on keelatud alaealist tööle lubada ilma seadusliku esindaja nõusoleku või heakskiiduta. Alaealist töötajat võib töölähetusse saata üksnes alaealise ja tema seadusliku esindaja eelneval nõusolekul.

	Töölepingu sõlmimiseks vajalik seadusliku esindaja nõusolek	Töölepingu sõlmimiseks vajalik tööinspektori nõusolek
7-12-aastane	JAH	JAH
13-17-aastane	JAH	EI

1.3. TÖÖLEPINGU SÕLMIMINE

Reeglina tehakse tööle minnes tööleping, kuid on ka võimalik valida teiste lepingu liikide vahel. Kõige targem valik on alati teha tööd siis, kui on tehtud kirjalik leping, et vältida hilisemaid vaidlusi. Tööleping sõlmitakse kindla kokkulepitud töö tegemiseks. Töövõtuleping sõlmitakse eesmärgi saavutamiseks (mitte protsessi reguleerimiseks nagu tööleping) - nt koristamine, ühekordse ehitustöö jne. Käsundusleping sobib näiteks esinemiseks.

Töövõtu-või käsunduslepinguga ei ole tegemist siis (isegi kui lepingu pealkiri on selline) kui täiskasvanu töötaja noort õpetab/annab juhiseid töö jaoks ja kontrollib töö kvaliteeti. Sellisel juhul on tegemist hoopis töölepinguga, sest sellisel puhul allub töötaja tööandja juhistele ja kontrollile ning tööandja õpetab/koolitab töötajat. Käsundi korral on töötaja (käsundi täitja) oma valdkonna professionaal, kes osutab teenust ehk ta ei vaja koolitamist.

Meelespea noortele lepingu sõlmimisel

- Töölepingust tulenevad sinu õigused ja kohustused.
- Aruta töölepingu olulised tingimused läbi enne lepingu sõlmimist!
- Lepingus lepitakse kokku, mis on töötasu, töö tegemise koht, tööaeg ja -ülesanded.
- Võib kokku leppida ka muudes tingimustes, mida lepingupoold tähtsaks peavad.
- Ole julge ja küsi, kui sulle jääb mõni asi arusaamatuks.
- Töölepingu peab sõlmima enne tegelikku tööleasumist, kuid hiljemalt tööleasumise päeval.
- Tööleping on sõlmitud, kui mõlemad pooled on sellele alla kirjutanud ja sinule peab jääma allkirjastatud lepingu üks eksemplar.
- Tööleping võib olla nii kirjalik kui ka elektrooniline, kuid igal juhul peab sellel olema mõlema poole allkiri.

Allikas: Tööinspektsiooni koduleht - Alaealise töövõtmine

Töölepingu liikide võrdlustabel:

	TÖÖLEPING	KÄSUNDUSLEPING	TÖÖVÕTULEPING
SEADUSLIK ALUS	Töölepingu seadus (TLS)	Võlaõigusseaduse (VÕS §§ 619-634)	Võlaõigusseadus (VÕS §§ 635-657)
TASU	Vähemalt töötasu alammäär TLS § 1 lg 2	Õigus saada tasu, kuid võimalikud ka tasuta kokkulepped (VÕS §§ 627-629)	Õigus saada tasu, kuid võimalikud ka tasuta kokkulepped (VÕS § 637)
TÖÖ SISU	Töö tegemine kui protsess vastavalt tööandja juhtimisele ja kontrollile (Töötamine pikema aja vältel)	Teenuse osutamine vastavalt kokkuleppele (teenuse osutamise leping)	Asja valmistamine või muutmine või teenuse osutamisega muu kokkulepitud tulemuse saavutamine (teenuse osutamise leping)
LEPINGU VORM	Kirjalik (v.a TLS §4 lg 5)	Suuline või kirjalik leping	Suuline või kirjalik leping
KESTUS	Määramata tähtajaga (v.a TLS § 9)	Tähtajaline (määramata tähtaeg ei ole keelatud)	Tähtajaline
ALLUVUSSUHE	Jah	Ei	Ei
ISIKLIK TÄITMINE	Jah (TLS § 15 lg 3)	Eelduslikult isiklikult (VÕS § 622)	Ei pea täitma isiklikult (VÕS § 635 lg 3)

ÜLETUNNITÖÖ, RIIGIPÜHAL JA ÖÖSEL TÖÖTAMISE EEST KÕRGEM TASU	Jah	Ei	Ei
KOHUSTUSLIK JA TASUSTATUD PÕHIPUHKUS	Jah	Ei	Ei
FIKSEERITUD TÖÖAEG JA TÖÖ- JA PUHKEAJA PIIRANGUD	Jah	Ei	Ei
RAVIKINDLUSTUS	Jah	Jah/Ei*	Jah/Ei*
TERVISEKONTROLLI KORRALDAMINE	Jah	Ei	Ei
VAIDLUSTE LAHENDAMISE KOHT	Töövaidluskomisjon või kohus	Kohus	Kohus
NÄITED	Klienditeenindaja, õpetaja	Jurist (kliendi kohtus esindamine) Loengu pidamine	Remondimees (nt korteri vannitoa remont)

Allikas: Tööinspektsiooni koduleht - Töötamise lepingute võrdlus ja töölepingu näidis

* Ravikindlustuse olemasolu sõltub ühelt või mitmelt käsundus ja/või töövõtulepingult deklareeritud sotsiaalmaksust, mis peab summeeritult aastal 2024 olema vähemalt 239,25 eurot (bruto kuutasu 725 eurot). Ravikindlustus hakkab kehtima peale TSD (*tulu- ja sotsiaalmaksu, kohustusliku kogumispensioni makse ja töötuskindlustusmakse deklaratsioon*) esitamisele järgnevast päevast.

1.4. TÖÖLEPINGU LÕPPEMINE JA LÕPETAMINE

Tööleping võib lõppeda poolte kokkuleppel, tähtaja möödumisel, töötaja või füüsilisest isikust tööandja surma tõttu või ülesütlemisel.

Tööandja ja töötaja kokkuleppel võib nii tähtajatu kui ka tähtajalise töölepingu igal ajal lõpetada. Kokkulepe võib olla suuline, kuid soovitav on hilisemate probleemide vältimiseks avaldus kirjalikult vormistada.

Töölepingu võib üles öelda kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis ülesütlemisavaldusega. Seetõttu on tegelikult võimalik tööleping erakorraliselt üles öelda ka Messengeri sõnumi kaudu (eelkõige siis kui igapäevane suhtlus tööandja ja töötaja vahel

toimub juba läbi antud sotsiaalmeediakanali). Tavaliselt tehakse seda e-kirja teel.

Tööandja võib tähtajatu ja tähtajalise töölepingu üles öelda üksnes erakorraliselt ja mõjuval põhjusel. Erakorraline ülesütlemisavaldus peab endas sisaldama põhjendust. Tööandja peab põhjendama nii korralist kui erakorralist ülesütlemist aga töötaja ainult erakorralist.

Töötaja võib katseajal töösuhte üles öelda 15-kalendripäevase etteteatamisega. Pärast katseaega saab töötaja töösuhte korraliselt üles öelda 30 kalendripäevase etteteatamisega. Erakorralise ülesütlemise puhul tähtaega määratletud ei ole.

1.5. TÖÖTASU

Alaealistel töötavatel noortel on võrreldes täiskasvanuga piiratud tööaeg. Sellegipoolest peavad nad saama täiskasvanuga võrdset palka, mida ei saa ka hiljem töö halva kvaliteedi tõttu vähendada.

Töötasu alammäär aastal 2024 on tunnitasu korral 4.86 eurot ning kuutasu korral täistööajaga töötamise korral 820 eurot.

Töölepingu puhul tuleb töötasu maksta rahas. Samas on võimalik lisaks rahas makstavale töötasule kokku leppida muude (mitterahaliste) hüvede andmises (nt mobiiltelefon, spordiklubi

liikmekaart jne). Neid hüvesid ei saa nõuda rahas ja rahalist töötasu ning hüvesid tuleb selgelt eristada. Võrdluseks võib välja tuua töövõtulepingu ja käsunduslepingu, mille puhul töötasu ei pea olema rahaline (näiteks võib tasuda teatud asjade üleandmise kaudu või teatud liiki teenuse osutamise kaudu).

On töökohti ning töötajaid, kes soovivad töötasu ümbrikupalgana põhjusel, et tööandjal on vähem rahalist kulu ning töötajale jääb raha rohkem kätte. Ümbrikupalk on töötasu, mille korral jäetakse riigile maksud tasumata, ning töötaja jääb ilma sotsiaalsetest tagatistest. Ümbrikupalga teadlikul vastuvõtmisel tekkinud maksukohustuse eest vastutavad tööandja ja töötaja mõlemad ning ümbrikupalga saamine ei vabasta palga saajat tulumaksu tasumisest. Osa töökohti maksab töötajale miinimumtasu ning ülejäänud saab ümbrikupalgana, sellisel juhul on töötajal ravikindlustus olemas. Kui aga töötaja saab kõik oma palga ümbrikupalgana, siis töötajal ravikindlustus puudub.

▶ Ümbrikupalk võtab rohkem kui annab

Ümbrikupalga riskid:

- ebakindlus töötasu kättesaamisel;
- väiksem haigushüvitis haigestumise korral (või puudub üldse);
- ei laiene töötaja seaduses ettenähtud õigused;
- maksmata jäänud tulumaks võidakse välja nõuda töötajalt;
- tööandja ei pea andma puhkuseraha või puhkust;
- tööandja ei pea töötajat ametlikult tööle registreerima ehk töötamisest ei jää ametlikku jälge.

Eraisiku tulu maksustatakse olenemata inimese vanusest üldistel põhimõtetel. Kui noor esitab tööandjale maksuvaba tulu avalduse ja tema töötasu jääb alla 654 euro, siis sellelt tulumaksu kinni ei peeta. Avalduse esitamata jätmisel peab tööandja tasult tulumaksu kinni, kuid noorel on võimalik enammakstud tulumaks tagasi saada füüsilise isiku tuludeklaratsiooni alusel.

Maksude ja maksete kinnipidamisel kehtib alla 18-aastastele töötajatele lihtsustatud kord (maha tuleb arvestada vaid töötuskindlustusmaks). Kohustuslik kogumispension kehtib ainult täiskasvanud töötajate puhul.

2. TÖÖ- JA PUHKEAEG

2.1. TÖÖAEG

Alaealise tööaja ülempiirid sõltuvalt alaealise vanusest ja koolikohustusest. Tööaja kindlaks tegemisel on oluline eristada, kas alaealine töötab koolivaheajal või õppeveerandi kestel. Õppeveerandi kestel töötamise aega on piiratud, et tagada õppeperioodi vältel töötamise korral piisav aeg hariduse omandamiseks. Summeeritud tööaja arvestuse kohaldamisel alaealisele töötajale ei või tööaja arvestus ületada eeltoodud piiranguid. Näiteks võib 13-aastane õpilane koolivaheajal töötada summeeritud tööaja arvestuse alusel kolmel päeval 5 tundi ja ühel päeval 6 tundi. Igal juhul ei tohi tema igapäevane tööaeg ületada kehtestatud 7 tundi päevas. Tööandja ei saa ületunnitööd nõuda alaealiselt, ületunnitöö kokkulepe alaealisega on tühine.

Kui noor on lõpetanud põhikooli, siis ta ei ole enam koolikohuslane ja võib töötada kaheksa tundi päevas nagu täiskasvanud. Kui noor on otsustanud õpinguid jätkata gümnaasiumis või kutsekoolis, siis ta tohib samuti töötada kaheksa tundi, sest õpingute jätkamine pärast

põhikooli on vabatahtlik. Iseasi on, kas ja kuidas noor jõuaks kooli kõrvalt kaheksa tundi töötada, kuid see võimalus on olemas.

	Õppeveerandi kestel	Koolivaheajal
13–14-aastane või vanem koolikohustuslik	2 tundi päevas ja 12 tundi seitsmepäevase ajavahemiku jooksul	7 tundi päevas ja 35 tundi seitsmepäevase ajavahemiku jooksul
14-aastane kutseõppeasutuse praktikal	7 tundi päevas ja 35 tundi seitsmepäevase ajavahemiku jooksul	7 tundi päevas ja 35 tundi seitsmepäevase ajavahemiku jooksul
15-aastane kutseõppeasutuse praktikal	8 tundi päevas ja 40 tundi seitsmepäevase ajavahemiku jooksul	8 tundi päevas ja 40 tundi seitsmepäevase ajavahemiku jooksul
13-14 koolikohustuslik (kerge töö kultuuri-, kunsti-, spordi- või reklaamitegevuse alal)	3 tundi päevas ja 12 tundi seitsmepäevase ajavahemiku jooksul	
Ei ole koolikohuslane	8 tundi päevas ja 40 tundi seitsmepäevase ajavahemiku jooksul	

NB! Iga koolivaheaja all peetakse silmas eraldi nii suve-, talve-, sügis- kui kevadvaheaega.

Alaealine võib täiskasvanu järelevalve all teha loomingulist tööd kultuuri-, spordi- või reklaamialal kella 20–24, nt reklaami filmimine, teatrietendusest osavõtmine või kultuuriprojektis osalemine.

Tühine on kokkulepe, mille kohaselt:

- koolikohustuslik töötaja kohustub tegema tööd kell 20.00 kuni 6.00
- 15–17-aastane töötaja, kes ei ole koolikohustuslik, kohustub tegema tööd kell 22.00 kuni 6.00.
- Kokkulepe, mille kohaselt koolikohustuslik töötaja kohustub tegema tööd vahetult enne koolipäeva algust, on tühine.
- kui alaealine töötaja teeb kergeid tööd kultuuri-, kunsti-, spordi- või reklaamitegevuse alal täiskasvanu järelevalve all kell 20.00 kuni 24.00, siis piirang ei rakendu.
- mittekoolikohustuslik ja ka koolikohustuslik noor ei tohi teha ületunnitööd.

Tihti just noorte puhul kutsuvad tööandjad noore enne lepingu sõlmimist tasuta proovipäevale. Seaduses sellist mõistet nagu proovipäev ei ole sätestatud (v.a Töötukassas arvel olevatele inimestele). Muidugi kui noor on nõus tasu saamata ühe päeva töötama, siis võib proovipäeva nõuda aga see tuleb kanda töötamise registrisse (sõlmides kokkuleppe, mida proovipäeval tehakse; lisades punkti, et tasu ei maksta)

2.2. PUHKEAEG

Alaealise iga-aastane põhipuhkus on 35 kalendripäeva (kuid võib kokku leppida pikemas puhkuses). Koolikohustuslikul alaealisel on koolivaheajal õigus nõuda põhipuhkust endale sobival ajal.

Alaealisele töötajale peab määrama pikema kui 4,5-tunnise töö ajaks vähemalt 30-minutilise tööpäevasisese vaheaja. Puudumise korral on leping tühine.

Samuti võib vaheaja ajaks tööandja territooriumilt lahkuda, kui kollektiiv- või töölepingus pole kokku lepitud teisiti (nt tööandja territooriumil on tagatud tingimused toitlustamiseks ja puhkamiseks).

Seaduses on sätestatud ka kindlad puhkeajad tööpäevade vahel.

Puhkeaegade kestus sõltub alaealise vanusest. Igapäevase puhkeaja kestus on 13-14 aastasel töötajal vähemalt 18 järjestikust tundi, 15-aastasel töötajal vähemalt 16 järjestikust tundi ning 16-17 aastasel vähemalt 15 järjestikust tundi.

3. MILLINE ON SOBIV TÖÖ?

Noorele lubatud töö peab olema tervisele ohutu, jõukohane, seadusega lubatud, lihtne ning võimaldama sotsiaalset arengut ja hariduse omandamist. Alaealist ei tohi rakendada töödel, mis on seotud alkoholi ja tubaka käitlemisega, sh jaemüügi või klientide teenindamisega, ega ka osad hasartmängu ärisse kuuluvad ülesanded (nt loterii läbiviimine või selle üle kontrolli teostamine). 13–14-aastased ja koolis käivad 15–16-aastased tohivad teha töid, kus täidetavad tööülesanded on lihtsat laadi ega nõua suurt kehalist või vaimset pingutust. 15–17-aastased mittekoolikohustuslikud noored võivad teha kõiki töid, mis ei sea ohtu noore tervist. Ka tavaline muruniiduk ei ole lapsele sobiv töövahend, isegi kui ta kodus lapsevanema loal sama tööd teeb. Samuti ei sobi noor rannale jäätisemüüjaks.

Lehelapse töö ei ole lubatud alla 15-aastastele lastele. Kolm peamist põhjust on:

1. töö füüsiline koormus - raske ajalehekott;
2. varaline vastutust (tegemist on müügitööga) - alla 15-aastased ei tohi tulenevalt seadusest iseseisvaid tehinguid teha;
3. pikk tööpäev;
4. suurem osa juhtudest puudub tööinspektori nõusolek.

Näiteks vähemalt 13-aastaseid saaks lubada hotelli hommikusöögilaua teenindajaks (seda tingimusel, et tööga ei kaasne raskuste teisaldamist ega kokkupuudet alkoholiga), kauplustesse hinnasiltide kleepijaks, kergeteks puhastus- ja koristustöödeks lasteaia territooriumil, juur- ja puuviljade sorteerijaks, koduloomade hooldajaks ning õmblusettevõttesse lõigete joonistajaks.

Meelespea noortele - Milline on sobiv töö?

- Enne tööleasumist kaalu korralikult läbi, milline töö ja töötingimused sulle paremini sobivad.
- Kas tahaksid teha sellist tööd, mille kõrvalt jõuad ka õppimisega tegeleda, või käia mõnda aega ainult tööl?
- Valikute langetamisel vaata alustuseks endale otsa ja mõtle kriitiliselt, millised on sinu tugevad ja nõrgad küljed.
- Kas oled valmis tegema tööd, kus tuleb aeg-ajalt nii füüsiliselt kui ka vaimselt pingutada või kus töö võib muutuda üksluseks ja seda peab valdavalt tegema üksinda?
- Kas tahad töötada kindlatel nädalapäevadel või graafiku alusel?
- Kas sulle meeldib teha tööd ühes kindlas kohas või sõidaksid meelsamini eri paikadesse?

Allikas: Tööinspektsiooni koduleht - Alaealise töölevõtmine

4. TÖÖKESKKOND JA OHUTUS

Töölepingu seaduse (TLS) § 7 lg 2 sätestab üldised alaealiste töötamise piirangud. Sätte kohaselt ei tohi tööandja töölepingut sõlmida alaealisega ega lubada teda tööle, mis:

1. ületab alaealise kehalisi või vaimseid võimeid;
2. ohustab alaealise kõlblust;
3. sisaldab ohte, mida alaealine ei suuda õigel ajal märgata ega ära hoida kogemuse või väljaõppe puudumise tõttu;
4. takistab alaealise sotsiaalset arengut või hariduse omandamist;
5. ohustab alaealise tervist töö iseloomu või töökeskkonna ohutegurite tõttu.

Tööandja võib 13–14-aastase alaealisega või 15–16-aastase koolikohustusliku alaealisega sõlmida töölepingu ja lubada teda tööle, kus töökohustused on lihtsad ega nõua suurt kehalist või vaimset pingutust (kerge töö). Tööandja võib 13-aastase alaealisega töölepingu sõlmida järgmiste tööde tegemiseks: põllumajandustööd, kaubandus- või teenindusettevõttes tehtavad abitööd, toitlustus- või majutusettevõttes tehtavad abitööd. Ebasobivaks põllumajandustööks on näiteks töötamine põllumajanduslike

tööriistade ja masinatega (nt muruniiduk, suured saed), viljalõikus ja taimemürkide kasutamisega seotud töö.

Alaealiste puhul tuleb suuremat tähelepanu pöörata juhendamisele ja väljaõpetamisele, sest varasem töökogemus ei ole garanteeritud ja ei pruugi olla piisavat ettenägelikkust ohtude hindamisel nagu täiskasvanutel. Tööandjal on kohustus alaealise palkamisel arvestada, et sellel töötajal oleks vähemalt üks täiskasvanu, kes on tema jaoks vajadusel olemas. Keegi, kes last õpetaks, juhendaks, aitaks probleeme lahendada, kontrollib töö kvaliteeti ja ohutusnõuete järgimist.

Tööinspektsiooni ajakirjas “Tööelu” (august 2016) on välja toodud tihtilugu vanematelt inimestelt kuuldud juttu noortest, töötamisest ja ohutusest:

“Nüüd mõtleb või ütleb kohe mõnigi lugeja, et aga meie omal ajal... /.../ Võimalik, et polnudki probleemi, kõik läks hästi ja raha sai ka. Kõigil nii hästi aga ei lähe, mõni laps saab tööd tehes vigastada või jääb lubatud rahast ilma. Ja kust me teame, kas 40- või 50-aastaselt välja löönud terviserike oleks ka siis tulnud, kui nii suure koormusega lapsena rabelenud ei oleks? Ei teagi ja ei saagi teada, sest me ei ela pideva teadusuuringu all, saame ainult mõelda ja

oletada. Seega on mõistlikum tegeleda ennetamisega ehk selleks ongi piirangud ja nõuded, et seda halba tagajärge ei saabuks.”

Meelespea noorele töökeskkonnaga seoses

- Sul on tööõnnetuse risk suurem kui kogenud töötajal.
- Rumalaid küsimusi ei ole. Julge küsida, kui on selgusetu, kuidas ohutult töötada.
- Kasuta isikukaitsevahendeid, kui töökeskkond seda nõuab.
- Räägi tööandjale, kui sinu kasutada olevad töövahendid või isikukaitsevahendid sulle ei sobi.
- Pööra tähelepanu oma tervisele.

*Allikas: Tööinspektsiooni koduleht - Mida ma pean teadma
töökeskkonnast*

4.1. OHUTEGURID TÖÖKESKKONNAS

Tulenevalt Vabariigi Valitsuse kehtestatud määrusest, on paika pandud töökeskkonna ohutegurid ning tööde nimekiri, mis on alaealisele keelatud. Nendeks on füüsilised, keemilised, bioloogilised ohutegurid ning tootmisprotsessid ja muud tööd mis ohustavad alaealise tervist.

Määruses on tehtud ka erand juhul kui alaealisel tuleb praktika raames töötada töökeskkonnas, kus esineb alaealisele keelatud töid või tervist kahjustavaid ohutegureid. Juhul kui alaealisel tuleb töötada kutseõppe õppekava alusel läbiviidava praktika raames, siis peab ta tööd tegema kas praktika juhendaja või töökeskkonnaspetsialisti järelevalve all ning töökeskkonnas peavad olema rakendatud vajalikud meetmed alaealise tervise ja ohutuse tagamiseks.

Füüsikalised ohutegurid:

- kahjustav kiirus
- kahjustav vibratsioon
- müratase üle 80 Db
- kõrgrõhutingimused (*nt töö kessoonis, barokambris või tuukrina*)
- pidev madal õhutemperatuur (*kerge füüsiline töö ruumis temperatuuril alla +19 °C, keskmise raskusega füüsiline töö ruumis temperatuuril alla +16 °C*)
- pidev kõrge õhutemperatuur (*kerge füüsiline töö ruumis temperatuuril üle +26 °C, keskmise raskusega füüsiline töö ruumis temperatuuril üle +24 °C*)

Keemilised ohutegurid:

- äge mürgisus
- nahasöövitus
- tuleohtlik gaas
- tuleohtlikud aerosoolid
- tuleohtlik vedelik
- lõhkeained
- isereageerivad ained ja segud
- hingamiseldite ülitundlikkuse kujunemine
- naha ülitundlikkuse kujunemine

Bioloogilised ohutegurid:

Bioloogilised ohutegurid on jaotatud 4 rühma, alaealised ei tohi kokku puutuda 3 ja 4 rühma ohuteguritega.

- 3. rühma ohutegurid, mis võivad põhjustada inimese rasket haigestumist, seetõttu ohustavad tõsiselt töötaja tervist; võivad põhjustada nakkusohtu elanikkonnale, kuid nende vastu on olemas tõhusad ennetus- ja ravivahendid. Nt hepatiit ehk maksapõletik; koroonaviiruse haigus Covid 19.

- 4. rühma ohutegurid, mis põhjustavad inimese rasket haigestumist, seetõttu ohustavad tõsiselt töötaja tervist; võivad põhjustada nakkusohtu elanikkonnale; nende vastu tõhusad ennetus- ja ravivahendid tavaliselt puuduvad. Eestis tavaliselt neid ohutegureid ei esine, kuid selle alla kuulub näiteks ebola-viirusnakkus.

Tootmisprotsesside alla lähevad erinevad tööprotsessid, milleks on näiteks:

- kokkupuude diiselmootorite heitgaasidega
- kokkupuude lehtpuidu, näiteks pöõgi või tamme töötlemisel tekkiva tolmu

Muude keelatud tööde alla lähevad näiteks:

- töö kõrgpingestatud elektriseadmetega
- lifti remondi- või hooldustööd
- töö, mis on seotud kõrgusest kukkumise ohuga
- töö metsikute või mürkloomadega

Nimekiri keelatud tööde loetelust on pikk ning need on välja toodud Vabariigi Valitsuse poolt kehtestatud määruses “Töökeskkonna ohutegurite ja tööde loetelu, mille puhul alaealise töötamine on

keelatud”. Tootmisprotsesside loetelu on eraldi välja toodud “Kantserogeensete, mutageensete ja reproduktiivtoksiliste kemikaalide käitlemisele esitatavad töötervishoiu ja tööohutuse nõuded” määruse paragrahvis 2.

5. ROHKEM INFOT JA MATERJALE

NB! Antud õppematerjaliga on koos saadetud ka tööleht küsimuste ja kaasustega ning flaiier.

Kahoot tööõiguse teemal:

<https://create.kahoot.it/share/kahoot-noorte-tooõigus/e1b9f9d6-1e78-42d4-ae77-7d7e65f83d6d>

▶ Noore töötaja meelespea - mida tasub silmas pidada? | TÖÖI...

▶ Alaealine tööline - nõuanded lapsele ja vanemale

▶ Maksu- ja tollitarkus: töötamine

Maksu- ja Tolliameti kampaania „Miks keelduda ümbrikupalgast?“:

<https://www.emta.ee/eraklient/e-teenused-maksutarkus/maksu-ja-tollitarkus/miks-keelduda-umbrikupalgast>

Töölepingu seadus

<https://www.riigiteataja.ee/akt/106072023107?leiaKehtiv>

Töötasu alammäära kehtestamine

<https://www.riigiteataja.ee/akt/109122023005>

Töö- ja puhkeaja seadus

<https://www.riigiteataja.ee/akt/72738>

Tööelu portaal - Tööõigus - Alaealine töötaja / Töösuhte lõpetamine ja lõppemine

<https://www.tooelu.ee/et>

Tööelu portaal - Töövaidlused

<https://www.tooelu.ee/et/58/toovaidlused>

Riigiprotaal - Alaealine ja töötamine

<https://www.eesti.ee/et/toeoe-ja-toeoesuhted/toeotamise-alused/alaealine-ja-toeotamine>

Töökeskonna ohutegurite ja tööde loetelu, mille puhul on alaealise töötamine keelatud

<https://www.riigiteataja.ee/akt/117102019009?leiaKehtiv>

Tootmisprotsessid, mille puhul on alaealised töötamine keelatud, loetelu välja toodud § 2.

<https://www.riigiteataja.ee/akt/969602?leiaKehtiv>

Tööelu ajakiri

<https://www.ti.ee/ennetus-ja-teave/infomaterjalid/tooelu-ajakiri>

Tööinspektsiooni trükised - Noore töötaja meespea

<https://www.ti.ee/ennetus-ja-teave/infomaterjalid/trukised>

Tööinspektsiooni trükised - Töökeskkonna käsiraamat

<https://www.ti.ee/ennetus-ja-teave/infomaterjalid/trukised>

Tööinspektsiooni kodulehekülg - Töötamise lepingute võrdlus ja töölepingu näidis

<https://www.ti.ee/ennetus-ja-teave/infomaterjalid/tootamise-lepingute-vordlus-ja-toolepingu-naidis>

Sootsium - 9.klassi ühiskonnaõpetuse õpik. Anu Toots ja Maidu Varik. Koolibri - Peatükk 2.5 Tööturg ja töösuhted.

Kasutatud kirjandus

<https://www.eesti.ee/et/toeoe-ja-toeoesuhted/toeetamise-alused/alaealine-ja-toeetamine>

<https://www.tooelu.ee/et/54/alaealise-toolevotmine>

<https://www.tooelu.ee/et/56/alaealise-too-ja-puhkeaeg>

<https://www.tooelu.ee/et/55/alaealistele-sobivad-ja-mittesobivad-tood>

<https://www.tooelu.ee/et/224/mida-ma-pean-teadma-tookeskkonnast>

<https://www.tooelu.ee/et/29/toolepingu-loppemine>

<https://www.tooelu.ee/et/30/toolepingu-loppemine-poolte-kokkuleppel>

<https://www.tooelu.ee/et/31/toolepingu-uhepoolne-lopetamine>

<https://rmp.geenius.ee/maksud/maksud-yldiselt/lapse-suveteenistus-ja-maksuvaba-tulu/>

<https://www.rup.ee/uudised/tooturg/suvel-tootavate-alaealiste-maksustamine>

<https://www.ti.ee/ennetus-ja-teave/infomaterjalid/tootamise-lepingute-vordlus-ja-toolepingu-naidis>

<https://www.tooelu.ee/et/94/haigusetekitajad>

<https://www.riigiteataja.ee/akt/102042024015?leiaKehtiv>

<https://www.ti.ee/toovaidluste-lahendamine/kuidas-poorduda/toovaidluskomisjoni-poordumine>

<https://www.eesti.ee/et/toeoe-ja-toeoesuhted/toeotamise-alused/toeoevaidlus>

Tööelu ajakiri:

August 2016, Kevad 2021, Aprill 2015, Suvi 2019, Suvi 2018

Töölepingu seadus

Töölepingu seaduse seletuskiri